

A sepia-toned portrait of a man with short, dark hair, wearing round-rimmed glasses, a dark suit jacket, a white shirt, and a patterned tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a dark, mottled brown.

UUNO KAILAS

Kirjallisuudesta

Toimittanut
Juha Järvelä

KIRJALLISUUDESTA

Uuno Kailas

KIRJALLISUUDESTA

Toimittanut

Juha Järvelä

Kannen kuva: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kirjallisuuden ja kulttuurihistorian arkisto-aineistot.

Esipuhe, johdantotekstit ja toimitus © 2022 Juha Järvelä

ISBN: 978-952-80-6822-8

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Sisällys

Esipuhe	7
Toimitusperiaatteista	9
1921	10
Muutamia piirteitä J. Siljon runoudesta	12
Einari Vuorela: Keväthartaus	18
1922	21
Kansallisteatteri. Juhlanäytäntöjen kotimaiset uutuudet	23
”Köyhän aarteet” Runous ja ajankohta	29
Satu vain	32
”Rappioilmiöitä runoudessa” Pari huomautusta nimimerkki	
”A. Y:lle”	35
1923	38
Kuollut satu. Eero Havas: Ikuinen satu	40
Aaro Hellaakosken esikoisromaani	43
Aino Kallas: Barbara von Tisenhusen	48
L. Onerva: Sielujen sota	50
Antero Kajanto: Valkeat tunnit	55
Uutta lyriikkaa. Einari Vuorela: Yön kasvot	58
”Tarkoitus pyhittää keinot”	62
1924	66
Eräs lausuntailta	68
Riimittelyä. Aarni Kouta: Aurinkohäät	70
Esipuhe. [Kaunis Saksa]	73
1925	75
Nuorten runoilijoiden antologia. ”Hurmioituneet kasvot”	78
Suurin runoilijamme	87
Naamiot ja kasvot	92

Arvi Kivimaan runot. Arvi Kivimaa: Palava laiva	103
1926	108
Yrjö Jylhän runot. ”Ruoskanjäljet”	109
Eräs paljonpuhuttu ajanromaani	114
1927	122
Dostojevskia suomeksi. F. M. Dostojevski: Karamazovin veljekset	126
Ylellisyys, joka on käynyt välttämättömäksi	131
Ihmisten kapina. Lauri Haarla: Ihmisten kapina	135
Eräitä reunamuistutuksia. Sasun ”katkismussaarnan” johdosta	139
Kohtuutonta menettelyä	142
Kuolematonta huumoria	144
Pentti Haanpää	146
1928	148
Runoilija. Einari Vuorela: Täältä kaukana	150
Kirjoista ja kirjojen lukijoista	153
Sillanpää – nuorin klassikkomme	156
Kaksi runoteosta. Arvi Kivimaa: Laulu uneksijoille. Aaro Hellaakoski: Jääpeili	159
1929	163
[Esipuhe. Edith Södergran: Levottomia unia]	165
1931	168
Kevään suuri romaani, F.E. Sillanpää: Nuorena nukkunut eli vanhan suvun viimeinen vihanta	169
1932	174
”Mitä kirjoitamme jouluksi? Kirjailijat kertovat töistään.”	176
Ystävällinen kirje hra Aku Snellmanille	178
Lähteet ja kirjallisuutta	182
Uuno Kailaan kirjallisuusaiheisia kirjoituksia	183
Henkilöhakemisto	189

Esipuhe

Uuno Kailas (1901–1933) ehti lyhyen elämänsä aikana luomaan merkittävän runotuotannon. Viisi omaa kokoelmaa ja niistä osin uudelleenkirjoitettu valikoima *Runoja* olivat jo sinänsä suursaavutus.

Lisäksi Kailas teki useita laajoja runosuomennoksia, joissa näkyi hänen omakohtainen kiinnostuksensa ja panostuksensa. Lähinnä ansiotyönä hän käänsi myös proosaa. Kailas ehti kirjoittaa myös eri lehtiin noin 50 eri tavoin kirjallisuutta käsittelevää tekstiä. Suurin osa oli kirja-arvosteluja, mutta useimmat niistäkin olivat laajoja, suoranaisia pienoisesseitä. Arvostelujen lisäksi Kailas julkaisi joitain kirjallisuutta yleisesti käsitteleviä esseitä ja poleemisia kirjoituksia sekä vastasi muutaman kerran teostensa kritiikkeihin.

Uransa alussa Kailas ei nähnyt tulevaisuuttaan runoilijana: kirjeessään Einari Vuorelalle vuonna 1921 Kailas kertoi tulevansa suhtatumaan kirjallisuuteen ensisijaisesti kriitikkona. Opinnoissaan hän tähtäsi kustannustoimittajaksi. Taustalla saattoi olla esikoisrunokokoelman kivinen tie: se oli ehtinyt tulla kustantajien hylkäämäksi ja ilmestyikin vasta seuraavana vuonna nimellä *Tuuli ja tähkä*.

Kailaan kirjallisuusaiheisista julkaisuista ensimmäinen oli hänen ihailemansa Juhani Siljon runoutta koskenut essee huhtikuussa 1921. Siitä eteenpäin hän julkaisi kirjallisuusaiheisia kirjoituksia taiseeseen tahtiin vuoden 1928 loppuun asti, jolloin hän jätti työnsä *Kulttajain Lehden* toimittajana ja ryhtyi vapaaksi kirjailijaksi. Se tarkoitti hänen kohdallaan runouteen keskittymistä, ei esimerkiksi Mika Waltarin tyyliin toisarvoisen kirjoitustyön tekemistä varsinaisen tuotannon rahoittamiseksi. Ainoan kirja-arvostelun Kailas kirjoitti tämän jälkeen enää häneen vaikutuksen tehneestä F.E. Sillanpään *Nuorena nukkuneesta*.

Tähän teokseen olen valikoinut kirjoituksia koko ajanjaksolta 1921–1932, jolla Kailas niitä julkaisi. Valitut tekstit olen rajannut suorasanaisiin: kirjallisuuteen liittyviä asioita Kailas toki käsitteli runoissakin esimerkiksi satiirin keinoin. Valinnoissa painottuvat Kailaan omaa tuotantoa koskevat tekstit ja hänen näkemyksensä kotimaisten kirjailijoiden teoksista. Erityisesti aikalaisten ja ystäviensä teoksia koskevilla kirjoituksilla Kailas osallistui ajan polttavimpiin kirjallisuuskeskusteluihin. Muista kirjoituksista olen pyrkinyt valitsemaan sellaisia, joissa Kailaan kirjalliset ja yhteiskunnalliset näkemykset tulevat parhaiten esiin. Esimerkiksi Dostojevskin *Karamazovin veljeksistä* kirjoittaessaan Kailas tuntuu kokevan kirjailijan ajatukset hyvin henkilökohtaisina.

Kirjoitukset ovat teoksessa alkuperäisen ilmestymisensä mukaisessa kronologiassa. Niinpä niistä voi seurata Kailaan tyylin ja kirjallisuuskäsitysten kehitystä. Jokaisen vuoden alkuun olen kirjoittanut lyhyen johdannon sijoittamaan kirjoituksia niiden syntytunteihin ja liittämään niitä kirjallisiin keskusteluihin. Valikoidaan lukiessa kannattaa muistaa, että Kailas oli tunnettu tekstiensä hioja – sama runo saattoi ilmestyä monessa yhä uudelleen hiotussa muodossa ja novelleistakin löytyy eri versioita. Tähän kootut tekstit eivät varmastikaan edusta sellaista, mitä Kailas olisi laskenut kuuluvaksi varsinaiseen tuotantoonsa ja johon hän olisi ollut välttämättä tyytyväinen. Kyseessä ovat lehtitekstit, jotka kertovat siitä, mitä Kailas halusi sinä hetkenä sanoa.

Teoksen lopussa on bibliografia Kailaan kirjallisuusaiheisista teksteistä. Se ei ole mitenkään kattava, koska Kailas julkaisi esimerkiksi kirja-arvosteluja monissa eri lehdissä, usein vain allekirjoituksella U.K., joka tekee haastavaksi sekä tekstien löytämisen että löydetyn tekstin varmistamisen Kailaan tekstiksi. Tässäkin työssä edelleen merkittävin tietolähde on ollut Maunu Niinistön väitöskirja *Uuno Kailas: hänen elämänsä ja hänen runoutensa* (1956), jonka tekijä pikkutarkasti keräsi valtavan Kailas-aineiston.

Toimitusperiaatteista

Tekstien toimittamisessa olen pyrkinyt säilyttämään täysin Kailaan kielenkäytön, myös epätavallisen välimerkkien käytön ja nykyisestä kirjoitusasusta poikkeavat sanamuodot. Tavoitteena on, että tekstit ovat kielellisesti mahdollisimman pitkälti siinä asussa missä ne ovat lehdissä olleet. Kaikki ratkaisuthan niissä eivät toki ole Kailaan teke-miä, vaan hänen tekstiään on voitu toimituksissa editoida.

Koska kyse on noin sata vuotta vanhoista sanoma- ja aikakaus-lehdistä, tekstin puhtaaksikirjoituksessa olen joutunut ajoittain teke-mään tulkintaa epäselvien merkkien osalta. Teksteistä olen korjannut vain selkeät painovirheet. Niiden ja Kailaan käyttämien epätavallis-ten ilmaisujen erottamisessa on ajoittain joutunut turvautumaan *Ny-kysuomen Sanakirjaan*. Kailaan tekstissä ei esimerkiksi kapakoissa kierretä vaan runollisesti vierretään. Kirjallisuusarvosteluissa Kailas käyttää luonnollisesti usein pitkiä lainauksia toisten kirjailijoiden teoksista. Ne olen tarkastanut kyseisistä teoksista.

Tekstien typografisista tehokeinoista, kuten harvennuksista, olen säilyttänyt ne, joissa Kailas tarkoittaa niillä kiinnittää huomioon tiettyyn sanaan tai ajatukseen. Pois olen jättänyt sellaiset, joissa on kyse vain kirjoituksen julkaisseen lehden typografisista käytännöistä, esimerkiksi henkilönimien korostamisesta. Teosten nimien kohdalla olen yhtenäistänyt kaikki merkinnät kursivoinneiksi.

1921

Muutamia piirteitä J. Siljon runoudesta. – Nuori Voima 8/1921 (15.4.1921).

Einari Vuorela: Keväthartaus. – Ylioppilaslehti 22/1921 (19.11.1921).

Uuno Kailas julkaisi ensimmäisen kirjallisuutta käsittelevän tekstinsä vuonna 1921. Aiemmin hän oli julkaissut eri lehdissä sekä runoja että suoranaisia kirjoituksia eri aiheista. Ensimmäisen kirjallisuusesseen aiheena oli Juhani Siljon runous. Sisällissodassa vuonna 1918 kuollut Siljo oli Kailaalle tärkeä esikuva, jonka näkemykset hän sisäisti. Esseessä korostunut Siljon tinkimättömyys tuli leimaamaan myös Kailaan elämää. Vuonna 1928 hän kirjoitti Siljon näytelmän *Seppelöity* ensi-iltaan runoilijasta kertovan runon ”Kuninkaanpoika”, joka julkaistiin myös kokoelmassa *Paljain jaloin*.

Siljo-esseen julkaisufoorumina oli *Nuori Voima* -lehti. Nuorten harrastuksia käsitelleen monialaisen lehden merkittävimpiä aihepiirejä oli kirjallisuus. Kun lehden ympärille perustettiin 1921 Nuoren

Uuno Kailaan keskeiset kirjallisuusaihteiset kirjoitukset ensi kertaa koottuna yhteen

Uuno Kailas (1901-1933) ehti lyhyen elämänsä aikana viiden runokokoelman ja niistä hiomansa valikoiman RUNOJA lisäksi kirjoittaa kymmeniä kirjallisuutta käsitteleviä kirjoituksia: es-seitä, kirja-arvosteluja ja puheenvuoroja omasta tuotannostaan. Osa ilmestyi omalla nimellä, osa nimimerkillä. Nuorena kuollut Kailas muistetaan äärimmäisen hiotuista runoistaan, joilla hän tähtäsi ikuisuuteen. Suorasanaiset tekstit, joissa runoilija osallistui oman aikakautensa keskusteluihin, ovat jääneet unohduksiin noin sadan vuoden takaisten sanoma- ja aikakauslehtien sivuille.

Nyt nämä tekstit saapuvat yleisön ulottuville ensi kertaa sitten alkuperäisen julkaisunsa. Runoilijan ääni kaikuu riveiltä terävänä, kantaaottavana ja kuvia kumartelemattomana.

Teoksen toimittaja FT Juha Järvelä (s. 1978) liittää tekstit kirjoittamisaikansa kirjallisiin keskusteluihin ja Kailaan henkilöhistoriaan. Järvelä on historiantutkija ja tietokirjailija, joka on aiemmin julkaissut muun muassa teokset MIKA WALTARIN HELSINKI (Minerva, 2019) ja TOVE JANSSEONIN HELSINKI (Minerva, 2021).

